

مقایسه تقلب در امتحانات با کاغذ و بدون کاغذ (رایانه‌ای) دانشگاه پیام نور

Comparing the cheating through paper or without paper (computerized) examinations in the Payame Noor University.

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۰۳/۱۷

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۱/۱۸

Hossein Zare
Esmail Safari

حسین زارع *

اسماعیل صفری **

Abstract: Cheating is one of common unmoral phenomenon in the educational systems which has increasingly facilitated and propagated through advancement. Its main aim is studying the difference between the cheating rate in the non-paper and paper examinations. The research method is measurement and data were collected using questionnaire. The research statistical university includes the whole Payame Noor University, Dezful center students in 2013-2014 which 357 individuals of them were chosen as sample through random categorized method. The data were analyzed using SPSS 19 software. t test results (4.259) show the cheating in computerized (without paper) exams is more than paper ones. Also, there is no relationship among gender and committing or non-committing cheat regarding to Chi-square (0.103) test and significance level. Also, there is a significant relationship among age and committing or non-committing cheat with significance level (0.021) and Chi-square test (14.88). Regarding to higher education advancement and widespread acceptance of the students it is proposed that acceptance of students should be based on the specified scientific competence. If the matter is considered, the cheating rate will decreased in the universities.

چکیده: تقلب، از پدیده‌های غیراخلاقی رایج در نظام‌های آموزشی است که با گسترش فناوری به‌طور فزاینده‌ای تسهیل شده و رواج پیدا کرده است. هدف این پژوهش، بررسی تفاوت بین میزان تقلب در آزمون‌های بدون کاغذ با آزمون‌های با کاغذ است. روش پژوهش، پیمایش است و داده‌ها با استفاده از پرسشنامه خود ساخته جمع‌آوری شده‌اند. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز دزفول در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۳ است که ۳۵۷ نفر از آنان به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و در نهایت با استفاده از نرم افزار SPSS19 تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شد. نتایج آزمون t (۴/۲۵۹) نشان می‌دهد که تقلب در امتحانات بدون کاغذ بیشتر از امتحانات با کاغذ است. همچنین بین جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب، با توجه به آزمون کای اسکور (۰/۱۰۳) و سطح معناداری (۰/۷۴۸)، رابطه‌ای وجود ندارد. همچنین بین سن و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب با سطح معناداری، (۰/۰۲۱) و آزمون کای اسکور (۱۴/۸۸) رابطه معناداری بین این دو متغیر مشاهده می‌گردد. با توجه به گسترش آموزش عالی و پذیرش گسترده دانشجوی، پیشنهاد می‌گردد که پذیرش دانشجوی بر اساس صلاحیت‌های علمی صورت پذیرد. توجه به این موضوع می‌تواند میزان تقلب در دانشگاه‌ها را کاهش دهد.

Keywords: cheating, paper examination, non-paper examination, types of cheating

واژگان کلیدی: تقلب، امتحانات با کاغذ، امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای)، انواع تقلب.

* استاد گروه روان‌شناسی مرکز تحصیلات تکمیلی دانشگاه پیام نور تهران

** عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور مرکز دزفول (مسئول مکاتبات: esmaeil_safari@yahoo.com)

مقدمه

از لحاظ تاریخی، صداقت علمی نگرانی همیشگی اعضای هیأت علمی و مدیران در آموزش عالی بوده است (وایتلی^۱، ۱۹۹۸). عدم صداقت^۲ علمی به عنوان تقلب علمی از سوی بکر^۳ و همکاران (۲۰۰۶) مشخص شده است. تقلب^۴ به عنوان یک گناه علیه صداقت علمی به شمار می‌رود که مستلزم در نظر گرفتن مزیت ناعادلانه نتایج در ارائه اطلاعات نادرست از توانایی و درک دانش یک فراگیر تعریف شده است. کِرُن و اسپیلر^۵ (۱۹۹۸) به نقل از محققان آموزشی، به انواع گسترده‌ای از رفتارها و مسائلی که دلالت ضمنی بر تقلب دارد، (به عنوان مثال، سرقت ادبی، استناد کتابشناختی نامناسب و تقلب از دیگران در امتحانات) پرداخته‌اند (کینگ، گایت جی آر و پیوتروسکی^۶، ۲۰۰۹: ۳-۲). استفنز^۷ (۲۰۰۸) تقلب را به عنوان "استفاده از وسایل غیر مجاز یا غیر قابل قبول در هر کار علمی (اقتباس از آثار ادبی، کمک به دیگران به شرکت در عدم صداقت علمی، ساخت اطلاعات، منابع یا نتایج)" تعریف کرده است (استانکلووسکا^۸، ۲۰۱۳: ۷۲۳). ادبیات نشان می‌دهد که ساختار کلاس‌های درس، در ارتباط بین دانش آموزان و معلمان در حال تغییر است، و در جهت هدفی است که بتدریج بیشتر بر عملکرد و نمرات (به جای تسلط و یادگیری) متمرکز است، و همگی از عواملی هستند که موجب کاهش تعامل شناختی، انگیزه ناسازگارانه و استفاده از استراتژی‌های نادرست مانند تقلب برای دستیابی به اهداف خود است (لویزا فارنزیو^۹ و همکاران، ۲۰۱۱: ۳۵۶).

اگر چه در مورد میزان شیوع تقلب نمی‌توان درصد مشخصی را تعیین کرد، پژوهش‌های متعدد در کشورهای مختلف نشان داده‌اند، تقلب، خاص یک دوره تحصیلی، یک دانشگاه و یک کشور نبوده و در تمامی دنیا دیده می‌شود؛ از سوی دیگر، نرخ تقلب در سی سال گذشته به‌طور منظم در حال افزایش بوده و با پیشرفت فناوری‌های جدید به حدی شایع شده است که می‌توان آن را معضلی همه‌گیر در

-
1. Whitley
 2. dishonesty
 3. Becker
 4. Cheating
 5. Crown & Spiller
 6. King, Guyette, Jr&Piotrowski
 7. Stephens
 8. Stanculescu
 9. Luisa Farnesea

مراکز آموزشی دانست (خامسان و امیری، ۱۳۹۰: ۵۴) دانش‌آموزانی که مرتکب تقلب تحصیلی می‌شوند، فرصت درگیر شدن در فرایند یادگیری را از دست می‌دهند و قادر نیستند که دانش و مهارت‌های جدید را توسعه دهند؛ علاوه بر این، "تقلب"، نگرانی‌ها در مورد برابری را افزایش می‌دهد و بر نظام اخلاقی دانش‌آموزان و معلمان تأثیر منفی دارد (ازهای و دیگران، ۱۳۹۰: ۴۱۳).

روند رشد کمی آموزش عالی ایران طی سال‌های اخیر تبعات گسترده‌ای در پی داشته است که از جمله نتایج آن می‌توان به عمومی شدن، توده‌ای شدن^۱ آموزش عالی و تا حدودی کاهش اعتبار و جایگاه دانشگاه اشاره کرد (ابراهیم آبادی، ۱۳۸۷)؛ از سوی دیگر، گسترش بی‌محابا و بدون مطالعهٔ آموزش عالی در مقاطع مختلف در چند سال گذشته، که کارشناسان، آن را بیش آموزشی^۲ در آموزش عالی می‌نامند، موجب شده است که از یک‌سو نسبت تعداد استاد به دانشجو به‌طور چشمگیری کاهش پیدا کند، و استاد وقت کافی برای بررسی و کنترل فعالیت‌های دانشجو را نداشته باشد، و از سوی دیگر تعداد دانشجویانی که می‌خواهند با سرعت بیشتر و زحمت کمتر به مقصود برسند، افزایش یابد؛ از طرفی گسترش این دانشگاه‌ها، نیز موجب شده است تا پذیرش دانشجو بدون توجه به صلاحیت‌ها و توانایی‌های علمی آنها سهولت یابد، و در این بین بسیاری از افراد بدون آزمون یا نمرهٔ علمی متناسب، و با هدف‌هایی چون کسب مدرک تحصیلی موردنظر یا با اهدافی مانند ارتقا در منصب شغلی، به ثبت نام در دانشگاه‌های مختلف اقدام نمایند. این روند خود می‌تواند شرایط را برای ارتکاب شکل‌های گوناگونی از تقلب (خرید و فروش پایان‌نامه‌ها و مقالات علمی، تقلب در امتحانات و...) فراهم آورد.

با ظهور روش‌ها و ابزار جدید آزمون، روش‌های تقلب جدید نیز ظاهر شده است. مطالعات نشان می‌دهد که فناوری‌های جدید (در دسترس بودن گستردهٔ اینترنت، تلفن‌های هوشمند و رایانه‌های جیبی) متقلبان دانشگاهی را برای توسعه روش‌های تقلب جدید الهام بخشیده‌اند (وایتلی و استار^۳، ۲۰۱۰) (کرسزتوری و کسیر^۴، ۲۰۱۳: ۱۵۱۷-۱۵۱۶). ظهور اینترنت و گسترش دوره‌های آموزش آن‌لاین در کالج‌ها و دانشگاه‌ها، یک چالش منحصر به فرد برای مربیان در مورد صداقت علمی گروهی از دانشجویان ثبت نام شده در دوره‌های آن‌لاین شده است (رینارد^۵، ۲۰۰۰). با توجه به

1. Massification
2. Over Education
3. Starr
4. Keresztury & Cser
5. Renard

اینکه دانشگاه پیام نور با افزایش فشار برای حرکت محتوای درس و انتقال به عرصه آن‌لاین روبروست، در این راستا به‌عنوان متصدی آموزش از دور در ایران در حال اجرای امتحانات به‌صورت سنتی (با کاغذ) و به تازگی اجرای آزمون‌های رایانه‌ای (بدون کاغذ) است؛ لذا هدف اصلی این پژوهش، پاسخ به این سؤال است که: آیا بین میزان تقلب در آزمون‌های بدون کاغذ با آزمون‌های با کاغذ در دانشگاه پیام نور تفاوت معناداری وجود دارد؟

بررسی‌های اخیر شیوع تقلب در محیط‌های دانشگاهی نشان می‌دهد که اکثریت دانشجویان تا حدی تقلب می‌کنند (کینگ، گایت جی آر و پیوتروسکی، ۲۰۰۹: ۲). پارک در پژوهش خود میزان تقلب در دانشجویان را ۵۰ درصد ذکر کرده است (پارک، پارک و جانگ^۱، ۲۰۱۳: ۳۴۶). سایدین و عیسی^۲ در پژوهش خود گزارش کرده‌اند که ۸۲ درصد از دانشجویان مرتکب تقلب شده‌اند (سایدین و عیسی، ۲۰۱۳: ۵۲۲). خدایی در پژوهش خود بیان کرده که ۹۵ درصد از دانشجویان اعتراف به تقلب کرده‌اند (خدایی، مقدم‌زاده و صالحی، ۲۰۱۱: ۱۵۸۷). سیمکین و مک‌لئود^۳ گزارش کرده‌اند که تقریباً ۶۰٪ از دانشجویان مرتکب تقلب شده‌اند (سیمکین و مک‌لئود، ۲۰۱۰: ۴۴۱). کلاوی^۴ (۲۰۱۰) در تحقیقی که در کانادا روی متقلبان انجام داد به این نتیجه رسید که متقلبان مرد دو برابر متقلبان زن هستند. هر چه تحصیلات متقلبان بالاتر باشد، میزان تقلب نیز بیشتر می‌شود. بیشتر مرتکبان تقلب در بازه سنی ۲۶ تا ۴۵ سال (۴۱٪ درصد) و بعد در بازه سنی ۴۶ تا ۵۵ سال (۸،۲۹ درصد) قرار دارند. آیزنبرگ^۵ (۲۰۰۴) در پژوهش خود گزارش داده است که ۸۰ درصد از دانش‌آموزان ۱۶ تا ۱۸ ساله آمریکا مرتکب تقلب شده‌اند (آیزنبرگ، ۲۰۰۴: ۱۶۴). ماسلن^۶ (۲۰۰۳) در یک مطالعه گزارش داده است که ۸۰ درصد از دانشجویان در استرالیا اعتراف به تقلب تحصیلی کرده‌اند (کینگ، گایت جی آر و پیوتروسکی، ۲۰۰۹: ۳). به دلیل شیوع فزاینده و اهمیت تقلب تحصیلی، پژوهش‌های زیادی در خارج از کشور برای بررسی علل و عواقب این پدیده انجام شده است (به‌طور مثال، ۱۳۹۰ مقاله در پایگاه اطلاعاتی اریک و ۴۹۹ مقاله در پایگاه اطلاعاتی ساینس‌دایرکت با کلید واژه تقلب، تا

1. Park, Park&Jang

2. Saidin & Isa

3. Simkin & McLeod

4. Ian Callaway

5. Eisenberg

6. Maslen

ابتدای سال ۲۰۱۴ بازیابی شد؛ اما در ایران پژوهش‌های علمی دربارهٔ تقلب تحصیلی بسیار اندک بوده است. در پایگاه اطلاعاتی داخل ([www. sid. ir](http://www.sid.ir)) بخش مقاله‌ها تنها ۹ مقاله بازیابی شد. که نشان می‌دهد اگر چه تقلب شیوع روزافزونی در محیط‌های علمی داشته، اما در پژوهش‌های علمی در کشور ایران توجه چندانی به آن نشده است؛ با این وصف، از جمله تحقیقاتی که می‌توان به نتایج آنها اشاره نمود پژوهش انجام گرفته از سوی اژه‌ای و همکاران (۱۳۹۰) می‌باشد که نتایج این تحقیق، حاکی از آن است که دو عامل شخصیتی وظیفه‌شناسی و توافق با خودگزارش‌دهی تقلب تحصیلی همبستگی منفی دارند. همچنین کیوان آرا و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای دربارهٔ گونه شناسی تقلب‌ها و سرقت‌های علمی، شش موضوع اصلی و کلی به دست آمده از پژوهش را شامل پژوهش‌های تکراری، انطباق غیراصولی، اقتباس غیراصولی، مجعولات، سهام‌بخشی و منفعت‌طلبی عنوان کرده‌اند. علی‌وردی‌نیا و صالح‌نژاد در بررسی عوامل مؤثر در اقدام به تقلب دانشجویان (۱۳۹۲) به این نتایج دست یافتند که میان متغیرهای میزان منافع تقلب و فرصت‌های انحرافی با تقلب، رابطه‌ای مستقیم و معنادار وجود داشته است، و میان متغیر باورهای اخلاقی دانشجویان با میزان وقوع تقلب رابطه‌ای معکوس و معنادار وجود داشته است. همچنین آنها در این تحقیق دریافتند که منافع حاصل از تقلب و نبود مواضع پیشگیرانه موجب گسترش تقلب در میان دانشجویان شده است.

سواری (۱۳۸۷) در بررسی نقش جنسیت در سوگیری اخلاقی دانشجویان نسبت به تقلب، نشان داد که سوگیری اخلاقی دانشجویان پسر نسبت به تقلب از دختران، بیشتر است؛ اما سپهری‌نیا و شکرکن (۱۳۷۶) و نخعی (۱۳۸۴) در تحقیق خود تفاوت معناداری را بین دانشجویان دختر و پسر در اقدام به تقلب گزارش نکرده‌اند. همچنین نتایج تحقیق خامسان و امیری (۱۳۹۰) دربارهٔ تقلب تحصیلی نشان داد که میانگین انجام تقلب در امتحانات، کمتر از حد متوسط است. همچنین طبق نتایج این تحقیق، میزان تقلب پسران بیشتر از دختران است، و رایج‌ترین شیوهٔ انجام تقلب، تقلب در جلسات امتحان، نگاه کردن و نوشتن روی کاغذ است.

حوزهٔ رایج برای وقوع تقلب، امتحانات است (بروکلمن پُست^۱، ۲۰۰۸). یکی از اولین مطالعات انجام شده در زمینهٔ فعالیت‌های تقلب و ابزاری که دانشگاه‌ها می‌توانند

برای مبارزه با این مشکل انجام دهند، از سوی باورز^۲ (۱۹۶۴) انجام شده است. نگرانی‌های جدید در مورد استفاده از دستگاه‌های تکنولوژیکی در فرآیند تقلب مدرن وجود دارد (مارتین^۳، ۱۹۹۴، ۲۰۰۵) (کوران، میدلتون و دوهرتی^۴، ۲۰۱۱: ۵۴). فناوری اطلاعات راه‌حل‌های مختلفی را برای نیازهای مختلف ارائه داده است. استرن‌گولد در این باره می‌نویسد شاید محیط آن‌لاین یا محیط به وسوسه استفاده نادرست (در اشکال مختلف آن) به دلیل عدم نظارت برخی از مدرسان منجر شود؛ علاوه بر این، مصلحت، یک دلیل عمده است که دانشجویان در آموزش آن‌لاین ثبت نام کرده‌اند و شاید، زمانی که مطالبات دوره و فشارهای زمان دچار شوند، دانشجویان، تسلیم بیش از حد طولانی شدن استفاده از منابع و استراتژی‌های نامناسب برای تکمیل تکالیف دوره شوند (استرن‌گولد^۵، ۲۰۰۴). در یک محیط سنتی، هنگامی که عضو هیأت علمی در زمان امتحان حضور دارد، فرصت برای تقلب به حداقل رسیده، و نیاز است که تمامی یادداشت‌ها، دستگاه‌های الکترونیکی، و مواد دیگر، دور از دسترس قرار داده شود، و دانش‌آموزان مورد مشاهده قرار گیرند. متأسفانه، این احتمال همیشه در یک محیط آن‌لاین امکان‌پذیر نیست، و در نتیجه، مربی به برداشتن گام‌های دیگر برای به حداقل رساندن فرصت تقلب، مانند تکیه بر امتحانات به‌هنگام و برخورداری از تأیید الکترونیکی دانشجویان و بیانیه "صداقت" پس از اتمام هر آزمون، نیازمند است؛ با این حال، این وضعیت ممکن است در دوره‌های آن‌لاین، زمانی که دانشجویان ملزم به تکمیل امتحانات نظارت شده تحت شرایط نظارت متولیان امتحان هستند، تعدیل شود (بارتینی^۶، ۲۰۰۸) (کینگ، گایت جی آر و پیوتروسکی، ۲۰۰۹: ۳-۲). هنگامی که آزمون‌ها در سایت‌های کامپیوتری برگزار می‌شود، نه تنها روش‌های تقلب کلاسیک را می‌توان مورد استفاده قرار داد، بلکه مسائل امنیتی جدید نیز نشان داده می‌شود. مشکل اصلی امتحانات در سایت‌های کامپیوتری این است که دانشجویان می‌توانند در پشت صفحه نمایش که کشف تقلب در این مورد سخت است، پنهان شوند. در سایت‌های کامپیوتری، تمام اطلاعات مهم روی صفحه نمایشی، که معمولاً به صورت عمودی نصب شده نمایش داده می‌شود، و این دانشجویان را به خواندن پاسخ دانشجویان از

-
1. Bowers
 2. Martin
 3. Curran, Middleton & Doherty
 4. Sterngold
 5. Bartini

فاصله دورتر قادر می‌سازد. در حالی که در محیط‌های طبیعی، کپی کردن به راحتی می‌تواند معلوم و ثابت شود، در محیط الکترونیکی، اثبات اینکه دانشجویی به دانشجوی دیگر به عمد یا غیرعمد کمک کرده است، آسان نیست. مشکل سر و صدای منتشر شده از سوی کامپیوتر نیز کشف تبادل اطلاعات شفاهی ممنوعه در محیط را سخت‌تر می‌کند (کرسزتری و کسیر، ۲۰۱۳: ۱۵۱۸).

مدل رفتاری تئوری انتخاب عقلانی، انسان‌ها را فاعلان عاقلی می‌داند که به شیوه‌ای، که مطابق و موافق با ارزیابی‌های شخصی‌شان از منفعت مورد انتظارشان است، عمل می‌کنند. این ارزیابی‌ها مبتنی بر ادارکات موقعیت محور از هزینه‌های مورد انتظار (نظیر مجازات‌ها) و انگیزه‌های (نظیر هیجان‌ات) مشارکت در یک رفتار خاص است؛ بدین معنی، همه رفتارهای انحرافی تابعی از محاسبات ذهنی افراد از هزینه‌ها و منافع هم‌بسته با عواقب ادارک شده آن رفتار در قالب شرایط موقعیتی آن عمل است. تحت این شرایط، مجموعه نسبتاً پیچیده‌ای از محاسبات و تصمیم‌گیری‌ها قابل تصور است که راه را به سوی آزمون چگونگی عملکرد فرایندهای موقعیتی و ادراکی-شناختی مؤثر بر رفتارهای انحرافی منتهی می‌سازد؛ بدین سان، هر وقت فرد بر اساس محاسبات ذهنی‌اش در قالب انواع موقعیت‌ها بدین نتیجه برسد که منافع حاصل از انحراف به مراتب بیشتر و منتفع‌تر از هزینه‌های آن است، دست به مشارکت در چنین اعمالی می‌زند. کاربست بینش انتخاب عقلانی بر رفتارهای متقلبانانه دانشگاهی، بر اهمیت منافع حاصل از تقلب، همانند: اجتناب از کار و تلاش، دستیابی به نمرات بالاتر، تحمل کمتر فشار و استرس یا صرفه‌جویی در زمان، در نقطه مقابل هزینه‌هایی مانند: احتمال توقیف شدن یا محروم شدن از سواد و دانش مورد نیاز برای کسب موفقیت‌های آتی تأکید دارد (علیوردی‌نیا و صالح‌نژاد، ۱۳۹۱: ۸۶).

بر اساس نظریه کنترل قدرت، که مرهون بررسی‌ها و مطالعات هاگان^۱ (۱۹۸۹) است، موضوع اصلی در نظریه قدرت این است که ساختار نظام شغلی، توده مردم را به کنترل‌کنندگان و کنترل‌شوندگان تقسیم می‌کند؛ به علاوه، این نظریه بحث می‌کند که مادران، اولین نمایندگان جامعه‌پذیری فرزندان به‌ویژه دختران هستند؛ به عبارت دیگر، قدرت و کنترل و در نتیجه آزادی برای انحراف، مستقیماً به موقعیت طبقاتی افراد ارتباط داشته و جنس مذکر برای منحرف شدن از جنس مؤنث دارای آزادی‌های بیشتری است. هاگان در این زمینه، طی یک پژوهش، نتیجه گرفت که تفاوت در میزان

جرم و بزهکاری بین جنس مذکر و مؤنث در خانواده‌هایی که از سوی کارمندان سرپرستی می‌شود، بیشتر از همه مشاغل است، و همین‌طور جوانان در طبقه کارمندان بزهکارتر (بزهکارتر از جنس مؤنث) هستند؛ زیرا آنها کمتر از سوی مادرانشان کنترل می‌شوند؛ در حالی که در ازای آن کمتر مجازات می‌شوند. همچنین نومارکیست‌ها در این زمینه، انحراف را یک پدیده زیستی و فیزیولوژیکی می‌دانند که توجهش معطوف به رفتارهای اجتماعی و پیامدهای این رفتار روی جنسیت است. نقش‌های جنسی و انحرافات اجتماعی این نظریه، که مبتنی بر اصالت تساوی زن و مرد است. جبریت زیست‌شناختی را در تبیین رفتار زنان انکار کرده است. از این دیدگاه، جنس، مفهومی اجتماعی و فرهنگی است و به‌عنوان پدیده‌ای نسبی در ارتباط با سایر پدیده‌ها ارزیابی می‌شود؛ بر این اساس، نقش زن در جامعه به لحاظ فرهنگی تعریف شده و قوانین بر پایه قدرت منافع سلطه مردان به‌طور اجتماعی وضع گردیده است و روی این اصل از زنان انتظار می‌رود که مطیع و منظم بوده و در حصارهای خانه قرار گیرند و به آنها اجازه انتخاب آزادانه مسئولیت‌های شغلی و قدرت اجتماعی در بیرون از خانه داده نمی‌شود (بنی‌اسدی، ۱۳۸۳: ۴۷-۴۹).

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۵۷۰۵ دانشجوی ثبت نام شده در نیمسال دوم ۹۲-۱۳۹۳ در دانشگاه پیام نور مرکز دزفول هستند که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۵۷ نفر شامل ۱۹ مرد و ۲۶۸ زن به‌عنوان نمونه آماری به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه پژوهشگر ساخته است و شامل اطلاعات زمینه‌ای سن (با مقیاس رتبه‌ای و سه سطح)، جنس (با مقیاس اسمی)، ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب (با مقیاس اسمی) و همچنین شامل ۹ سؤال با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (با مقیاس فاصله‌ای) برای سنجش میزان تقلب و انواع آن در امتحانات با کاغذ و بدون کاغذ است. روایی پرسشنامه از طریق مشورت با اساتید گروه‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی تأیید شد. و پایایی آن از طریق آلفای کربناخ برای پرسشنامه ۰/۷۳ به دست آمد. داده‌های استخراج شده از پرسشنامه با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد و برای پاسخ دادن به سؤالات و آزمون فرضیه‌های پژوهش، از

شاخص‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد و میانگین) و آمار استنباطی، برای داده‌های آماری پارامتریک (t تک نمونه‌ای، t مستقل) و از مجذور کای (χ^2) برای داده‌ها با مقیاس اسمی استفاده شده است. آزمون مجذور کای جزو آزمون‌های غیر پارامتریک است و زمانی از آن استفاده می‌شود که داده‌ها به صورت فراوانی باشند و آنها را بتوان به صورت دو یا چند طبقه تقسیم‌بندی کرد. آزمون مجذور کای بیش از سایر آزمون‌های ناپارامتریک در پژوهش‌های علوم انسانی به کار می‌رود (زارع و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۲۰).

یافته‌ها

جدول (۱) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان تقلب، جنسیت و سن

متغیرها	مقادیر	فراوانی	درصد	مشاهدات معتبر	بدون پاسخ
ارتکاب تقلب	بله	۲۴۲	۷۴	۳۲۹	۲۸
	خیر	۸۹	۲۶		
جنسیت	زن	۲۶۸	۶۴/۳	۳۵۷	۰
	مرد	۸۹	۲۴/۶		
سن	۱۷ تا ۲۵	۳۰۴	۸۵/۲	۳۵۳	۴
	۲۶ تا ۳۰	۳۴	۹/۵		
	۳۰ سال بالاتر	۱۵	۴/۳		

یافته‌ها گویای این است که ۷۴ درصد پاسخگویان مرتکب تقلب شده‌اند و ۲۶ درصد تا به حال تقلب نکرده‌اند. همچنین ۶۴/۳ درصد پاسخگوها زن و ۲۴/۶ درصد پاسخگوها مرد هستند. از لحاظ سنی افراد به سه گروه سنی تقسیم شده‌اند و بیشترین تعداد پاسخگوها ۳۰۴ نفر و در گروه سنی ۱۷ تا ۲۵ سال قرار دارند. فرضیهٔ اول: بین تقلب در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) با امتحانات با کاغذ از دیدگاه دانشجویان تفاوتی وجود دارد.

جدول (۲) نتایج آزمون T، رابطه بین متغیر تقلب در امتحان بدون کاغذ و با کاغذ

نوع امتحان	موارد مشاهده شده	میانگین	مقدار T	سطح معناداری
بدون کاغذ (رایانه‌ای)	۱۸۵	۳۱/۵۹	-۴/۲۵۹	۰/۰۰۰
	۱۶۳	۲۹/۴۱		

برای بررسی تفاوت تقلب در دو نوع امتحان، متغیر نوع امتحان (با دو سطح) و متغیر تقلب به صورت فاصله‌ای سنجیده شده است، مناسب‌ترین آزمون برای بررسی تفاوت میان این دو متغیر، آزمون T-Test می‌باشد. همان‌گونه که در جدول (۲) مشاهده می‌گردد، بین نوع امتحان به لحاظ میزان تقلب ($t=-۴,۲۵۹$ و $Sig=۰,۰۰۰$) تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه میانگین‌های دو گروه نشان می‌دهد که میانگین تقلب در امتحان با کاغذ (۲۹/۴۱) و میانگین تقلب در امتحانات بدون کاغذ (۳۱/۵۹) است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که میزان تقلب در امتحانات بدون کاغذ بیشتر از امتحانات با کاغذ است؛ پس فرضیه محقق تأیید می‌شود.

فرضیه دوم: بین انواع تقلب در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) با انواع تقلب در امتحانات با کاغذ از دیدگاه دانشجویان، تفاوت وجود دارد.

جدول (۳) نتایج آزمون T، رابطه بین انواع تقلب در امتحان بدون کاغذ و با کاغذ

متغیر	نوع امتحان	میانگین	فراوانی مشاهده شده	مقدار t	سطح معناداری
از طریق نگاه کردن	با کاغذ	۲/۵۷	۱۹۳	۸۰/۲	۰/۰۰۱
	بدون کاغذ	۲/۷۳	۱۴۸		
از طریق به کار بردن کد موس	با کاغذ	۲/۳۴	۱۷۲	۳/۰۸	۰/۰۰۰
	بدون کاغذ	۲/۸۷	۱۵۹		
از طریق بردن یادداشت	با کاغذ	۲/۲۳	۱۸۵	۲/۹۵	۰/۰۰۰
	بدون کاغذ	۲/۷۶	۱۶۳		
از طریق نجوا و آهسته صحبت کردن	با کاغذ	۲/۸۴	۱۸۸	۲/۹۹	۰/۰۰۰
	بدون کاغذ	۳/۲۰	۱۶۲		

با توجه به جدول بالا t به دست آمده برای تقلب از طریق نگاه کردن، برابر با ۸۰/۲ است که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است؛ لذا فرضیه تأیید شده و مقایسه دو گروه نشان می‌دهد که میزان تقلب از طریق نگاه کردن در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) بیشتر از امتحانات با کاغذ است. همچنین t به دست آمده برای تقلب از طریق استفاده از کد موس برابر با ۴/۰۸ است که در سطح ۰/۰۰۰ معنادار است؛ لذا فرضیه تأیید

شده و نتیجه گرفته می‌شود که میزان ارتکاب به تقلب از طریق استفاده از کد موس شفاهی یا غیر شفاهی در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای)، بیشتر از امتحانات با کاغذ است. همچنین با توجه به جدول بالا t به دست آمده برای تقلب از طریق بردن یادداشت و پاس دادن به همدیگر، برابر با $2/95$ است که در سطح $0/000$ معنادار می‌باشد. لذا فرضیه تأیید شده و نتیجه گرفته می‌شود که میزان ارتکاب به تقلب از طریق بردن یادداشت و پاس دادن به همدیگر در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای)، بیشتر از امتحانات با کاغذ است. همچنین با توجه به جدول بالا t به دست آمده برای تقلب از طریق نجوا و آهسته صحبت کردن برابر با $2/99$ است که در سطح $0/000$ معنادار است؛ لذا فرضیه تأیید شده و نتیجه گرفته می‌شود که میزان ارتکاب به تقلب از طریق نجوا و آهسته صحبت کردن در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) بیشتر از امتحانات با کاغذ است.

فرضیهٔ سوم: بین جنسیت و تقلب در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور رابطه وجود دارد.

جدول (۴) تفاوت بین جنسیت و میزان تقلب در امتحانات

جنسیت	موارد مشاهده شده	میانگین	مقدار T	سطح معناداری
زن	۲۳۸	۲/۸۹۴	-۰/۰۲۵	۰/۳۰۷
مرد	۷۹	۲/۸۹۶		

با توجه به جدول بالا t به دست آمده برابر با $-0/025$ با سطح معناداری $0/307$ است. چون سطح معناداری آن بزرگتر از $0/05$ است لذا فرضیه رد شده و نتیجه گرفته می‌شود که بین جنسیت و میزان تقلب در امتحانات با کاغذ و بدون کاغذ دانشجویان دانشگاه پیام نور تفاوتی وجود ندارد.

فرضیهٔ چهارم: بین جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول (۵) فراوانی متغیر جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب

کل	تقلب		جنسیت
	عدم ارتکاب به تقلب	ارتکاب به تقلب	
۲۵۰	۶۵	۱۸۵	زن
۸۸	۱۷	۷۱	مرد
۳۳۸	۸۲	۲۷۶	جمع کل

جدول (۶) آزمون کای اسکوئر بین جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب

N	χ^2	df	P
۳۳۸	۰/۱۰۳	۱	۰/۷۴۸

با توجه به یافته‌های جدول بالا خی دو به دست آمده ۰/۱۰۳ و سطح معناداری ۰/۷۴۸ است که از سطح معناداری ۰/۰۵ بزرگتر است؛ لذا تفاوت معنادار نیست و می‌توان نتیجه گرفت که بین جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب دانشجویان، رابطه‌ای وجود ندارد و فرضیه رد می‌شود.

فرضیه پنجم: بین سن و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول (۷) تفاوت بین سن و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب

جمع	سن			ارتکاب تقلب
	۳۱ بالاتر	۲۶ تا ۳۰	۱۷ تا ۲۵	
۲۴۲	۶	۲۶	۲۱۰	ارتکاب به تقلب
۸۷	۹	۴	۷۴	عدم ارتکاب به تقلب
۳۲۹	۱۵	۳۰	۲۸۴	جمع

جدول (۸) تفاوت بین سن و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب

N	χ^2	df	P
۳۲۹	۱۴/۸۸	۶	۰/۰۲۱

با توجه به خی دو به دست آمده ۱۴/۸۸ و سطح معناداری ۰/۰۲۱، که از سطح معناداری ۰/۰۵ کمتر است، می‌توان نتیجه گرفت که بین سن و ارتکاب یا عدم ارتکاب به تقلب دانشجویان، تفاوت معناداری وجود دارد. همان‌طور که در جدول شماره ۸ نشان داده شده است، بیشترین تقلب در گروه سنی ۱۷ تا ۲۵ سال است و با افزایش سن از میزان ارتکاب به تقلب کاسته شده است.

نتیجه‌گیری و بحث

با توجه به نتایج به دست آمده، ۷۴ درصد دانشجویان به تقلب در امتحانات اعتراف کرده‌اند که ۶۴ درصد از آنها مربوط به سنین ۱۷ تا ۲۵ سال است. همچنین فرضیه

اصلی پژوهش تأیید شده و بین میزان ارتکاب به تقلب در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) با امتحانات با کاغذ، تفاوت معناداری وجود دارد که نشان‌دهنده بیشتر بودن میزان تقلب در امتحانات بدون کاغذ است. همچنین میزان انواع تقلب (از طریق نگاه کردن، به کاربردن کد موس، بردن یادداشت و نجوا و آهسته صحبت کردن) در امتحانات بی‌کاغذ (رایانه‌ای) بیشتر از میزان تقلب در امتحانات با کاغذ می‌باشد. نتیجه به‌دست آمده با پژوهش کرسزتری و کیسر (۲۰۱۳) همخوانی دارد، اما با پژوهش استرنگولد (۲۰۰۴) همخوانی ندارد. همچنین بین جنسیت و ارتکاب یا عدم ارتکاب تقلب، و میزان تقلب، تفاوت معناداری وجود ندارد. این نتیجه با نتایج به دست آمده از تحقیقات سپهری نیا و شکرکن (۱۳۷۶) و نخعی (۱۳۸۴) همخوانی دارد، اما خامسان و امیری (۱۳۹۰) و سواری (۱۳۸۷) میزان تقلب پسران را بیشتر از دختران بیان کرده‌اند. همچنین بین سن با ارتکاب یا عدم ارتکاب تقلب، تفاوت معناداری وجود دارد. در این زمینه می‌توان به مدل بنیادپیت، مارویک و میشل (۱۹۸۰) اشاره کرد. این مدل عنوان می‌کند که تقلب، نتیجه یک اثر متقابل بین نیروهای شخصیت فردی و محیط خارجی است. سه طبقه عمده متغیرهای ارائه‌دهنده این نیروها عبارتند از: فشارهای محلی، فرصت ارتکاب تقلب و ویژگی‌های شخصیتی. ترکیب این سه عنصر به ارتکاب تقلب می‌انجامد. در واقع احتمال ارتکاب تقلب در زمانی بالا می‌رود که افرادی با کمال شخصیتی کمتر در جایگاهی قرار می‌گیرند که فشارها و فرصت‌ها برای ارتکاب تقلب افزایش می‌یابد، در نتیجه، هرچه کمال شخصیتی بالاتر باشد، میزان مقاومت در برابر فشار و فرصت ارتکاب تقلب بیشتر خواهد بود (مرادی؛ ۱۳۹۰، ۶۲-۶۳). تقلب به هر صورت آن، یکی از مسائل اصولی آموزشی و تربیتی مدارس است. ارزش قائل شدن کاذب و افراطی برای نمره و موفقیت درسی و بی‌توجهی به جنبه‌های تربیتی و اخلاقی نظام مدرسه و دانشگاه، افزایش احتمال استفاده از آن را افزایش می‌دهد. جلوگیری از این وضعیت چاره‌ای ندارد؛ جز اینکه مدیران و مسئولان، کفه برنامه‌ها و روش‌های تربیت اخلاقی و شخصیتی دانشجویان را نسبت به درس و نمره و رقابت سنگین‌تر کنند. افزایش انواع مراکز آموزشی، میزان بالای تولید علم، انتشار و دسترس‌پذیری سریع و ساده‌ی نتایج پژوهش‌ها به کمک تکنولوژی ارتباطات در دنیا، همگی از عواملی هستند که می‌توانند در خدشه وارد کردن بر علم تأثیر به‌سزایی داشته باشند. از این رو، لازم است که برای جلوگیری از این تخطی‌ها چاره‌ای اندیشید. دانشگاه آرمانی باید تبلور والاترین ارزش‌های اخلاقی

در محیط‌های علمی و فعالیت‌های دانشگاهی باشد؛ یعنی باید برای جامعه، نمونه باشد و این را باید در مأموریت‌ها، اهداف، چشم‌اندازها و برنامه‌های خود نشان دهد (کیوان‌آرا: ۱۳۹۲: ۲).

بر اساس نتایج به‌دست آمده از پژوهش، مشخص شد که میزان تقلب در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) بیشتر از امتحانات با کاغذ در دانشگاه پیام نور مرکز دزفول است؛ لذا پیشنهاد می‌شود که در امتحانات بدون کاغذ (رایانه‌ای) باید به دلیل شرایط محیطی، نظارت بیشتری صورت گیرد و از مراقبان بیشتری استفاده شود. همچنین نحوه چینش دانشجویان با فاصله بیشتر و امتحانات با موضوعات درسی مختلف به‌طور مختلط انجام شود تا دانشجویان همدرس، با فاصله بیشتر از هم قرار گرفته تا نتوانند اقدام به تقلب کنند.

اما آنچه روش اصولی برای جلوگیری از تقلب محسوب می‌گردد، برنامه‌ریزی در جهت آموزش و تربیت اخلاقی دانشجویان است؛ به‌علاوه به‌نظر می‌رسد که گسترش و تقویت اخلاقیات علمی منسجم در سطح دانشگاه، علاوه بر کاهش انگیزش‌های فردی و تقویت باورهای اخلاقی در سطح خرد، می‌تواند موجب تقویت سیاست‌گذاری‌های کلان و ساختاری دانشگاهی برای جلوگیری از گسترش تقلب شود.

با توجه به گسترش آموزش عالی و پذیرش گسترده دانشجویان در مقاطع بالای آموزشی، پیشنهاد می‌گردد که قوانین و مقررات تازه‌ای برای پذیرش دانشجویان لحاظ گردد و پذیرش دانشجویان بر اساس صلاحیت‌های علمی مشخص و بر مبنای آزمون‌های علمی معتبرتری صورت پذیرد؛ تا دانشجویان با سطوح علمی لازم و مناسب وارد دانشگاه گردند. توجه به این موضوع می‌تواند میزان تقلب در دانشگاه‌ها را کاهش دهد.

همچنین با توجه به اهمیت مسئله تقلب در سطوح مختلف آموزشی، اگر بتوان مؤلفه‌ها و متغیرهای تعیین‌کننده آن را استخراج و شناسایی کرد، می‌توان با کنترل آنها این پدیده را تحت کنترل قرار داد.

منابع

- ابراهیم‌آبادی، حسین (۱۳۸۷). سازگاری نامعقول کمیت و کیفیت در نظام آموزش عالی و علوم انسانی ایران. جشنواره بین‌المللی فارابی. / <http://www.farabiward.ir/fa/module/journal/214-1010> اژه‌ای، جواد؛ شهابی، روح‌الله و علی‌بازی، هوشنگ (۱۳۹۰). رابطه ویژگی‌های شخصیت با خودگزارش‌دهی تقلب تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی. *مجله روانشناسی*، ۴: ۴۱۲ - ۴۲۴.
- بنی‌اسدی، اکبر (۱۳۸۳). *بررسی انحرافات اجتماعی ناشی از بیکاری در شهر سمنان*. معاونت پژوهشی جهاد دانشگاهی استان سمنان.
- خامسان، احمد و امیری، محمداصغر (۱۳۹۰). بررسی تقلب تحصیلی در میان دانشجویان دختر و پسر. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱: ۵۳ - ۶۱.
- زارع، حسین؛ طالبی، سعید و صیف، محمدحسین (۱۳۸۹). *آمار استنباطی پیشرفته*. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- سپهری‌نیا، امیر و شکرکن، حسین (۱۳۷۶). تأثیر عزت نفس بر نگرش نسبت به تقلب و اقدام به آن در دانش‌آموزان دختر و پسر سال سوم راهنمایی شهرستان شوش. دانشگاه چمران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی.
- سواری، کریم (۱۳۸۷). بررسی نقش جنسیت در سوگیری اخلاقی دانشجویان نسبت به تقلب. *مطالعات روانشناسی و تربیتی*، ۵ (۱): ۵۵ - ۶۶.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر و صالح‌نژاد، صالح (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر در اقدام به تقلب دانشجویان. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۱: ۸۵ - ۹۳.
- کیوان‌آرا، محمود؛ اجاقی، رضوان؛ چشمه‌سهرابی، مظفر و پاپی، احمد (۱۳۹۲). گونه‌شناسی تقلب‌ها و سرقت‌های علمی با استفاده از شناخت تجربیات صاحب‌نظران در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *مدیریت اطلاعات سلامت*، ۱۰ (۳): ۱-۱۲.
- مرادی، مهدی و سلیمانی مارشک، مجتبی (۱۳۹۰). روان‌شناسی و جامعه‌شناسی تقلب. *فصلنامه دانش حسابداری*، دوره جدید (۴): ۵۶-۷۳.
- نخعی، نوذر (۱۳۸۴). نظرات دانشجویان پزشکی در مورد فریب کاری پژوهش و فراوانی نسبی آن. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش عالی*، ۱: ۱۰ - ۱۷.

- Callaway, I (2010). Pro filing the Fraudster: Behavioural Cues, *The Scrivener (The Society of Notaries Public of British Columbia)*, 19 (1): 17-28.
- Curran, Kevin; Middleton, Gary; Doherty, Ciaran (2011). Cheating in Exams with Technology. *International Journal of Cyber Ethics in Education*. 1 (2): 54-62.
- Eisenberg, Jacob (2004). To cheat or not to cheat: effects of moral perspective and situational variables on students' attitudes. *Journal of Moral Education*. 33 (2): 163-178.
- Keresztury, Balázs & Cser, László (2013). New cheating methods in the electronic teaching era. *Social and Behavioral Sciences*. 93: 1516 – 1520.
- Khodaiea, Ebrahim; Moghadamzadehb, Ali & Salehi, Keyvan (2011). Factors Affecting the Probability of Academic Cheating School Students in Tehran. *Social and Behavioral Sciences*. 29: 1587 – 1595.
- King, Chula G; Guyette, Roger W. & Piotrowski, Chris (2009). Online Exams and Cheating: An Empirical Analysis of Business. *Journal of Educators Online*. 6 (1): 1-11.
- Luisa Farnesea, Maria; Tramontanob, Carlo; Fidaa, Roberta & Paciello, Marinella (2011). Cheating Behaviors in Academic Context: Does Academic Moral Disengagement Matter? *Social and Behavioral Sciences*. 29: 356 – 365.
- Park, Eun-Jun; Park, Seungmi & Jang, In-Sun (2013). Academic cheating among nursing students. *Journal of Computers & Education*, 63: 151-159.
- Saidina, Norshih & Isa, Nurliyana (2013). Investigating Academic Dishonesty among Language Teacher Trainees: The Why and How of Cheating. *Social and Behavioral Sciences*. 90: 522 – 529.
- Simkin, Mark G & McLeod, Alexander (2010). Why Do College Students Cheat? *Journal of Business Ethics*. 94 (3): 441-453.
- Stanculescu, Elena (2013). Affective Tendencies in Embarrassing Situations and Academic Cheating Behavior. *Social and Behavioral Sciences*. 78: 723 – 727.